

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

-

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan luonnos hallituksen esitykseksi on hyvin valmisteltu ja kannatettava. Toteutuessaan muutos edistäisi tavoitetta tiedonvaihdon esteiden purkamisesta, poistaisi nykyisiä oikeuskäytännönkin ilmentäviä ongelmia, sekä mahdollistaisi nykyistä paremmin viranomaisten mahdollisuuksia ehkäistä ja estää väkivaltarikoksia, muutos myös lisäisi poikkihallinnollista yhteistyötä. Lausunnossaan Poliisihallitus kuitenkin kiinnittää huomioita valitun termin ”syytä epäillä” käyttöön 62 §:ssä ja ilmoitusvelvollisuuden rajaamiseen rikoslain 21 luvun rikoksiin.

Poliisilain 1 luvun 1 § 1 momentin mukaisesti poliisin tehtäväksi on säädetty rikosten ennalta estäminen. Vakavien henkeen- ja terveyteen kohdistuneiden rikosten ennalta estäminen on luonnollisesti erityisen tärkeää, niin rikoksen uhrien oikeuksien turvaamiseksi, kuin myös yhteiskunnan kannalta.

Poliisi ei kykene estämään rikoksia, jos poliisilla ei ole tietoa rikosuhasta, uhkan lähteestä, uhkan kohteesta tai uhkaan liittyvistä olosuhteista. Rikoksen ennalta estämiseksi on välttämätöntä, että poliisi saa tiedon oikea-aikaisesti rikosuhasta, jotta poliisi kykenee suorittamaan asianmukaisen uhka-arvion ja uhka-arvion perusteella ryhtymään toimenpiteisiin rikoksen ennalta estämiseksi. Jos poliisi ei saa tietoa uhkaavasta henkeen ja terveyteen kohdistuvasta väkivaltarikoksesta rikos voi toteutua ja rikoksen uhrin näkökulmasta seuraukset ovat peruuttamattomia, olisi myös rikoksen tekijän etu, jos poliisi estäisi rikoksen toteutumisen. Julkisuudessaakin on käsitelty tapauksia, joissa poliisille ei ole ilmoitettu tietoa uhkaavasta väkivaltarikoksesta ja teko on päässyt tapahtumaan.

Toisaalta on tapauksia, joissa poliisille on ilmoitettu uhkaan liittyvistä tiedoista ja poliisi on kyennyt estämään teon (esimerkiksi koulusurma).

Voimassa oleva laki mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon oma-aloitteisen tiedonluovutuksen poliisille. Nykyinen tilanne, jossa tiedon kulkeutuminen poliisille on ilmoitusmahdollisuuden varassa, on asettanut kynnyksen ilmoittamiselle varsin korkealle.

Poliisihallitus pitää välttämättömänä, että oma-aloitteisen ilmoittamisen lisäksi palvelunantajalla tai sen tehtäviä suorittavalla olisi esityksen mukaisesti tietyissä tilanteissa myös ilmoitusvelvollisuus poliisille ja poliisilla olisi mahdollisuus saada vakavien väkivaltarikosten estämiseksi välttämättömät tiedot myös pyynnöstä.

62 § 1 ja 2 momentti ”syytä epäillä”

Esityksessä 62 § 1 ja 2 momentissa on käytetty käsitettä ”syytä epäillä” ilmoituskynnykseksi oikeuteen ilmoittaa jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi (1 mom), sekä ilmoitusvelvollisuuteen (2 mom).

”Syytä epäillä” -kynnys vastaa esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §:ssä säädettyä kynnystä, jonka kannalta rikoksen epäillä tapahtuneen, jolloin kohdehenkilö on rikoksesta epäilty. Vastaavasti pakkokeinolaissa käytetään ”syytä epäillä” – kynnystä tapahtuneen rikoksen selvittämiseen.

Poliisilain (872/2011) 5 luvussa, jossa säädetään rikoksen estämisestä tilanteessa, jossa rikos siis ei vielä ole tapahtunut, käytetään puolestaan kynnyksenä ”voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän”.

Kun 62 § 1 ja 2 momentin tilanteissa rikos ei ole vielä tapahtunut, Poliisihallituksen näkemyksen mukaan perustellumpaa olisi käyttää poliisilain mukaista termiä ”voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän”, joka viittaa tulevaisuudessa tapahtuvaan rikokseen, toisin kuin ”syytä epäillä” joka viittaa jo tapahtuneeseen rikokseen.

Lainsäädännön konsistenssin vuoksi kynnyksistä olisi tarpeen säätää saman systematiikan mukaisesti. Tällä voi olla vaikutusta myös lain tulkintaan.

Ilmoitusvelvollisuuden rajaaminen rikoslain 21 luvun rikoksiin

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan lakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin tietojen antamisvelvollisuuden rajaaminen vain rikoslain (RL) 21 luvun rikoksiin, joista säädetty ankaran rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, jättää ulkopuolelle vakavia rikoksia, joita koskevista aikeista

sosiaali- ja terveydenhuollossa voidaan saada tietoja. Tällaisia ovat mm. seksuaalirikokset (RL 20 luku), mukaan luettuna raiskausrikokset, törkeä ryöstö (RL 31:2), vapaudenriistot (RL 25:1 ja RL 25:2) ja panttivanjin ottaminen (RL 25:4).

Poliisihallitus pitää välttämättömänä, että jatkovalmistelussa selvitetään huolellisesti mahdollisuus ottaa 2 momentin rajaukseen mukaan edellä mainitut rikokset.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

-

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

-

Muut kommentit.

-

Ylipelkonen Jari
Poliisihallitus